

Nr 146.

Av herr **Johansson, Johan Bernhard, m. fl.**, i anledning av
Kungl. Maj:ts förslag till lag om sparbanker.

Genom proposition den 21 mars 1922, nr 147, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

- 1) lag om sparbanker; och
- 2) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura.

Till grund för lagförslagen ligger ett av särskilda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga den 27 juli 1921 avgivet betänkande med tillhörande förslag i ämnet.

Över de sakkunnigas förslag avgåvos på sin tid yttranden av länsstyrelserna, bank- och fondinspektionen, statistiska centralbyrån, sparbanksföreningen, bankföreningen och de flesta av rikets 485 sparbanker.

I anledning av erinringar, som härvid framställdes mot de sakkunnigas förslag till ny sparbankslag, underkastades detta i vissa delar en icke oväsentlig omarbetning inom finansdepartementet, och det är i detta omarbetade skick, som förslaget efter lagrådets hörande och med iakttagande av några inom lagrådet gjorda erinringar nu framlagts för riksdagen.

Emellertid kunna vi efter granskning av det föreliggande förslaget icke finna, att Kungl. Maj:t i allo tagit den hänsyn till de inkomna yttrandena, som vederbort. Såväl sparbanksföreningen och de särskilda sparbankerna som även Konungens befallningshavande, dessa senare i betraktande av den tillsyn, de enligt gällande lag hava att utöva över sparbankerna, måste anses äga en alldeles speciell insikt och erfarenhet på det praktiska sparbanksväsendets område. Det synes oss därför, att mera tungt vägande skäl än de av föredragande departementschefen fram-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 3 saml. 61 häft. (Nr 146—147.) 1

lagda måste kunna åberopas, om man, på sätt som skett i propositionen, skall kunna lämna vissa av sparbanksföreningen, de särskilda sparbankerna och Konungens befallningshavande framställda erinringar mer eller mindre obeaktade. Detta gäller desto mera, som det måhända icke utan fog kan påstås, att bland dem, som utarbetat det ursprungliga förslaget, den praktiska sakkunskapen i sparbanksfrågor ej varit så fulltaligt representerad, som önskligt hade varit.

De punkter, i vilka enligt vår uppfattning Kungl. Maj:ts förslag till ny sparbankslag icke bör av riksdagen antagas i oförändrat skick, äro följande.

4 §.

Sparbanksföreningen har i sitt yttrande över sakkunnigförslaget förordat, att sparbanks stiftare skola vara pliktige att vid ansökan om stadfästelse å reglementet foga organisationsplan för de tre första årens verksamhet. En sådan bestämmelse synes hava en ganska stor praktisk betydelse. Den prövande myndigheten finge nämligen härigenom kännedom om vilken sparbankstyp det vore fråga om att få till stånd. Som bekant hava de flesta sparbanker börjat på ett mycket försiktigt sätt med små eller så gott som inga omkostnader, under det att andra sparbanker försökt att genast vid framträdandet utöva sin verksamhet med fast avlönade tjänstemän och rätt dyrbara lokaler. Naturligtvis sammanhänger frågan om grundfondens storlek nära med det sätt, varpå en sparbank ämnar utöva sin verksamhet. Men även vid prövning av frågan om huruvida en sparbank överhuvudtaget bör komma till stånd, kan frågan om organisationsplanen hava en avgörande betydelse. I varje fall finnes från det allmännas synpunkt intet skäl att motsätta sig sparbanksföreningens yttryckta önskan i förevarande avseende.

Vi hemställa därför, att § 4 andra stycket erhåller följande lydelse:

»Vid ansökning, som skall vara underskriven av samtliga stiftare, skall fogas försäkran av stiftarne, att det belopp, vartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, blivit tecknat ävensom en av stiftarne godkänd organisationsplan, utvisande sparbankens beräknade omslut, inkomster och utgifter under de tre första verksamhetsåren.»

11 §.

Fjärde stycket av denna paragraf i sakkunnigförslaget innehöll bl. a., att styrelseledamot i sparbank ej finge vara ledamot av styrelsen för eller

tjänsteman i annan sparbank eller bankbolag, med mindre Konungens befallningshavande prövade sådant kunna ske utan olägenhet.

Enligt motiven avsågs här med bankbolag även sådant bolags avdelningskontor.

Angående förslaget i denna del hade sparbanksföreningen i sitt yttrande följande i propositionen visserligen antydda men där ej återgivna uttalande: Mot förbudet att vara ledamot av styrelsen för eller tjänsteman i annan sparbank eller tjänsteman i bankbolag torde någon invändning ej kunna med fog göras. Annorlunda ställde sig saken beträffande stadgandet i övrigt. Det vore icke tvivel underkastat, att det å mången ort, varest de dugande krafter på affärsverksamhetens område, som funnes, till största delen vore engagerade såsom ledamöter i bankbolagsstyrelser, skulle visa sig betänkligt, om ej sådan befattning kunde förenas med ledamotskap i sparbanksstyrelse. De sakkunniga medgäve ju själva (betänkandet sid. 83), att allvarsammare olägenheter i allmänhet icke försports såsom en följd av den frihet, vilken för närvarande existerade härutinnan, och helt visst kunde det förutsättas, att en sparbanks huvudmän skulle veta att ej i styrelsen insätta någon, som kunde antagas komma att motarbeta sparbanken. Omnämnda frihet utnyttjades för närvarande i stor omfattning och borde icke utan absolut tvingande skäl upphävas. En restriktion måste dock göras, nämligen den att en verkställande direktör i bankbolag aldrig borde få vara ledamot i sparbanksstyrelse; det nära intresse, han hade att i främsta rummet se på bankbolagets bästa, påbjöde en sådan direkt lagbestämmelse. Ett dylikt förbud syntes t. o. m. böra göras indispensabelt, liksom ock ur förslaget saklöst torde kunna utgå möjligheten till dispens från stadgandet, att styrelseledamot i sparbank ej finge vara ledamot av styrelsen för annan sparbank eller tjänsteman i sådan sparbank eller i bankbolag. På grund av vad sålunda anförts hemställdes, att i 11 § 4 stycket av sakkunnigförslaget orden »eller bankbolag, med mindre Konungens befallningshavande prövar sådant kunna ske utan olägenhet» måtte utbytas mot orden »eller verkställande direktör eller tjänsteman i bankbolag».

I detta uttalande instämde ett stort antal Konungens befallningshavande och särskilda sparbanker.

Emellertid har Kungl. Maj:t endast i viss mån tillmötesgått de sålunda uttalade önskemålen. Visserligen har Kungl. Maj:t, i enlighet med vad som förordats i nämnda yttranden, gjort förbudet för sparbank att i styrelsen insätta ledamot av styrelse för eller tjänsteman i annan sparbank indispensabelt. Men i övrigt har Kungl. Maj:t föreslagit, att högst en fjärdedel av sparbanks styrelse må utgöras av ledamöter av

styrelse för eller tjänstemän i bankbolag. Icke heller från denna bestämmelse kan enligt förslaget Konungens befallningshavande lämna dispens. För vår del kunna vi icke helt biträda sparbanksföreningens uppfattning. Det synes oss nämligen som om en begränsning av antalet ledamöter i sparbanksstyrelse, som tillika må vara styrelseledamöter i enskilt bankbolag, vore betingat av omsorgen om att bevara sparbankens självständiga förvaltning. Med hänsyn till de omständigheter, som sparbanksföreningen gjort gällande, bör dock denna begränsning icke göras så sträng, som Kungl. Maj:t föreslagit. Utgår man från att begränsningen endast bör förhindra, att ett enskilt bankintresse blir dominerande inom en sparbank, torde man kunna stanna vid en bestämmelse, att högst en tredjedel — i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna en fjärdedel — av styrelsens ledamöter tillika må vara ledamöter av styrelse för bankbolag. För denna lindring i begränsningen talar jämväl den omständigheten, att den starkare begränsningen skulle med sparbanksstyrelsernas nuvarande sammansättning leda till utestängandet av ett stort antal erfarna och dugliga män från sparbanksförvaltningen, utan att detta påkallas av ett starkare allmänt intresse. Å andra sidan anse vi i likhet med Sparbanksföreningen, att verkställande direktör eller tjänsteman i enskilt bankbolag icke bör tillåtas vara ledamot i styrelsen för sparbank.

Vi hemställa sålunda, att åt 11 § 4 stycket gives följande lydelse:

»Styrelseledamot må ej vara tjänsteman i sparbanken, där ej sådant är i reglementet uttryckligen medgivet, ej heller ledamot av styrelse eller tjänsteman i annan sparbank eller verkställande direktör för eller tjänsteman i enskilt bankbolag.

Av styrelsens ledamöter må ej mera än en tredjedel tillika vara ledamöter av styrelse för bankbolag.»

25 §.

I denna paragraf jämte 75 § 7 mom. meddelas föreskrifter om viss relation mellan sparbanks inlåning och dess fonder. Det är kring denna fråga, som den mesta striden stått under förarbetena till det nu framlagda lagförslaget. Obestriddigt är den ock av en alldeles särskild betydelse för sparbankerna och kräver därför statsmakternas synnerliga uppmärksamhet. I nära samband med nämnda föreskrifter stå bestämmelserna i 33 § 1 och 5 mom. samt 75 § 11 mom. om bokföring av sparbanks obligationer.

För innehållet i sakkunnigbetänkandet i dessa delar, den mot det-

samma riktade kritik samt av Kungl. Maj:t i anledning härav företagna ändringar i de sakkunnigas förslag finnes redogjort å sid. 35—43, 54—58 och 61 i propositionen.

Enligt 25 § i sakkunnigförslaget skulle sparbanks inlåning allenast med det belopp, som för sparbankens räkning inestode i riksbanken eller inländskt bankbolag, få överstiga tjugufem gånger beloppet av sparbankens fonder. Med andra ord uttryckt skulle således varje sparbanks fonder uppgå till minst fyra procent av insättarebehållningen, dock med ovan nämnda undantag i fråga om bankplaceringar.

I det stora flertalet av de över sakkunnigförslaget avgivna yttrandena, däribland sparbanksföreningens, påyrkades, att åt paragrafen måtte givas väsentligen det innehåll, att sparbanks inlåning allenast med belopp, som för sparbankens räkning inestode i riksbanken eller inländskt bankbolag eller som antingen placerats i statens, allmänna hypoteksbankens, konungariket Sveriges stadshypotekskassas eller andra fullgoda obligationer eller ock utlämnats såsom lån, varför kommun eller annan dylik samfällighet vore ansvarig eller för vilket säkerhet ställts i form av pant i obligationer, varom ovan nämnts, eller inteckning inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet uti jordbruksfastighet å landet eller fastighet i stad, köping eller municipalsamhälle med undantag av industrifastighet, skulle få överstiga vissa (någon bestämd siffra ej angiven) gånger beloppet av sparbankens fonder.

Vad sålunda hemställts har Kungl. Maj:t endast delvis funnit sig kunna tillmötesgå, i det 25 § enligt det för riksdagen framlagda förslaget erhållit den lydelse, att sparbanks inlåning allenast med beloppet av sparbankens kassabehållning, sammanlagt med det belopp, som för sparbankens räkning inestår i riksbanken eller inländskt bankbolag eller av sparbanken utlånats mot riksgäldskontorets skattkammarväxlar eller nedlagts i högst till gällande marknadsvärde bokförda obligationer, utfärdade av staten, allmänna hypoteksbanken eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa, må överstiga tjugufem gånger beloppet av sparbankens fonder.

Mot att sparbank sålunda — i likhet med vad sakkunnigförslaget innehåller i fråga om banktillgodohavanden — även fritagits från skyldigheten att ställa täckningsreserv för sin kassabehållning och det belopp som av sparbanken utlånats mot riksgäldskontorets skattkammarväxlar, kan ju intet vara att invända från sparbankshåll.

Däremot är det ägnat att väcka den största betänksamhet, att Kungl. Maj:t i övrigt gjort undantag endast med avseende å belopp, som av sparbank nedlagts i vissa slags, på närmare angivet sätt bokförda obligationer.

Man torde icke misstaga sig, om man påstår, att sparbankernas så gott som enhälliga motstånd emot de sakkunnigas förslag i förevarande avseende bottnar i en känsla av otrygghet, som framkallades av förslaget. När förslaget framkom, hade en stor del av våra förnämsta och solidaste sparbanker, därav åtskilliga som varit i verksamhet under decennier, en fondställning som icke fyllde måttet enligt de sakkunniges förslag. Skulle därjämte en nedskrivning av obligationernas bokföringsvärde enligt samma förslags bestämmelser hava verkställts, skulle en rent katastrofartad nedgång av fonderna hava inträtt, och det kan ifrågasättas, huruvida icke likvidation av dessa sparbanker blivit en nödvändighet, därest lagbestämmelser sådana som de av de sakkunnige föreslagna varit gällande. Även om man antar, att befintligheten av dylika bestämmelser skulle hava framdrivit en kraftigare fondbildning hos sparbankerna, måste man likväl medgiva, att den oro, åt vilken Sparbanksföreningen givit uttryck, är väl grundad. Även om man förmodar, att de starkaste och solidaste sparbankerna skulle övervunnit svårigheterna, ligger det i sakens natur, att det alltid kommer att finnas sparbanker, som icke medhunnit att bilda tillräckligt stora fonder, som kunna tåla vid en stark påfrestning, liksom man alltid måste räkna med att en del sparbanker se sina fonder minska genom oförutsedda förluster. Vi anse oss därför kunna i allt väsentligt biträda Sparbanksföreningens kritik av de sakkunniges förslag.

Om man väntat, att Kungl. Maj:t, som dock underkänt de sakkunniges förslag på denna punkt, skulle bestämt sig för en lösning, som minskade de anledningar till otrygghet, som sakkunnigförslaget skapade, blir man efter att hava tagit del av Kungl. Maj:ts förslag synnerligen besviken. Man torde med fullt fog kunna påstå, att Kungl. Maj:t genom sitt förslag direkt skapar nya vanskligheter för de sparbanker, som icke hava en stark fondställning. Kungl. Maj:ts förslag medger nämligen sparbankerna frihet från täckningsskyldighet för den del av insättarebehållningen, som placerats i vissa obligationer, men endast under förutsättning att dessa obligationer äro bokförda »högst till gällande marknadsvärde». Sjunke marknadsvärdet måste sålunda täckning anskaffas eller ock värdet å obligationerna nedskrivs. Till intetdera finnes, under förutsättning att placeringen skett på angivet sätt just till följd av bristande fondtäckning, erforderliga medel. Då man upplevat, huru under de senare åren obligationernas värde växlat inom en marginal av cirka 25 %, inser man lätt, huru omöjligt det tidtals skulle varit för sparbankerna att låta sina bokföringsvärden följa nedgången i obligationernas marknadsvärden. Här föreligger alltså en direkt och påtaglig fara för de sparbanker, som följa lagens anvisningar.

För vår del måste vi ansluta oss till Sparbanksföreningens uppfattning, att en vida större frihet till medelplacering, än de sakkunnige och Kungl. Maj:t föreslagit, bör beredas sparbankerna. Att en Orts sparbank icke skulle kunna använda befolkningens inströmmande sparmedel till att försträcka kommunen inom verksamhetsområdet erforderliga belopp, utan i stället tvingas att utlåna medlen till enskilt bankbolag eller att på ett stadigvarande sätt undandraga desamma det lokala lånebehovet genom dess placering i obligationer, är icke tillfredsställande. Såväl från säkerhetssynpunkt som med hänsyn till vikten av att sparbankens utlåningsverksamhet icke helt förryckes torde jämväl en placering av medel i vissa in-teckningar på sätt Sparbanksföreningen föreslagit böra medgivas. Beträffande obligationer synas icke tillräckliga skäl finnas för att göra skillnad emellan de av Kungl. Maj:t angivna samt kommuners och andra fullgoda obligationer. Ett statsfinansiellt intresse bör givetvis icke få spela in i en för sparbanksväsendets sunda utveckling så betydelsefull fråga som den förevarande. Slutligen torde man helt böra frånträda anspråket på att obligationerna skola vara bokförda till marknadsvärdet. Då man på annat sätt sört för ett tillfredsställande bokföringsvärde å obligationerna, finns ingen anledning att i detta sammanhang uppställa särskilda krav.

Om man emellertid sålunda godkänner de av Sparbanksföreningen föreslagna bestämmelserna i hithörande delar, blir följderna att man måste skärpa kravet på täckning för den del av insättarebehållningen, som är annorlunda placerad än § 25 stadgar. Sparbanksföreningens styrelse har under hand meddelat, att den efter att hava lämnat sparbankerna tillfälle att yttra sig i ärendet, ansett sig kunna föreslå en täckningsprocent av 10 %, förutsatt att övergångsbestämmelser av liknande art som de i § 75 mom. 7 föreslagna, bliva antagna. Även för vår del finna vi en dylik täckningsprocent kunna godkännas. Den smidiga anpassning av kreditgivningen efter fonderna, som det av oss understödda förslaget medger, torde utesluta, att några hårdare påfrestningar skola av den föreslagna täckningsprocenten kunna uppstå. Sparbankernas så gott som enhälliga uppslutning kring Sparbanksföreningens utlåtande, vari en skärpt täckning för den sekundära kreditgivningen ställdes i utsikt, synes tyda på att sparbankerna icke känna någon oro för de ifrågasatta bestämmelserna, i all synnerhet som en täckning av 10 % varit i Sparbanksföreningens tidskrift föreslagen på ett ganska tidigt stadium.

På grund av det anförda hemställa vi beträffande 25 § i förslaget, att åt densamma gives följande lydelse:

»Sparbanks inlåning må allenast med beloppet av sparbankens kassabehållning, sammanlagt med det belopp, som för sparbankens räkning inestår i riksbanken eller i inländskt bankbolag eller som av sparbanken antingen nedlagts i riksgäldskontorets skattkammarväxlar eller statens, allmänna hypoteksbankens, konungariket Sveriges stadshypotekskassas eller andra fullgoda obligationer eller ock utlämnats såsom lån, för vars fulla belopp kommun eller annan dylik samfällighet är ansvarig eller säkerhet ställts i form av pant i riksgäldskontorets skattkammarväxlar, obligationer, varom ovan nämnts, eller in-teckning inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet uti jordbruksfastighet å landet eller fastighet i stad, köping eller municipalsamhälle med undantag av industrifastighet, överstiga tio gånger beloppet av sparbankens fonder.»

De ändringar, vi i det föregående påkallat i 75 § 7 mom., finnas närmare formulerade här nedan.

28 §.

Då i 25 § med dess här ovan föreslagna lydelse undantag gjorts för in-teckning i industrifastighet, torde motsvarande undantag även böra göras i 28 §. Vi hemställa alltså, i likhet med vad som skett i sparbanksföreningens m. fl. yttranden,

att i slutet av 28 § tilläggas orden, »med undantag av industrifastighet».

29 §.

Vid denna paragraf hade sparbanksföreningen och de flesta sparbanker, som yttrat sig över sakkunnigförslaget, liksom ock det övervägande antalet Konungens befallningshavande förordat, att det belopp, 50,000 kronor, varmed enligt sakkunnigförslaget sparbank skulle äga att redovisa sin kassareserv i första klassens in-teckningar, måtte höjas till 100,000 kronor. I åtskilliga andra utlåtanden hade ännu längre gående krav i detta hänseende framställts.

Emellertid har intet av dessa ändringsförslag vunnit Kungl. Maj:ts bifall.

Skälen för de olika uppfattningar, som kommit till uttryck i frågan, återfinnas å sid. 50—52 i propositionen.

Vid genomläsandet av departementschefens anförande till stadsrådsprotokollet finner man, att departementschefen ansett den lättnad, som genom den ifrågasatta höjningen av beloppet 50,000 kronor till 100,000 kronor skulle beredas sparbankerna, vara relativt ringa, samt att fördenskull anledning icke syntes departementschefen förefinnas att på detta sätt sänka kraven på sparbankernas likviditet.

Huru förhåller det sig nu härmed? Skulle verkligen den antydda lättnaden bliva så obetydlig? Och kräver verkligen hänsynen till sparbankernas likviditet en lagstiftning sådan som den av Kungl. Maj:t föreslagna?

Enligt departementschefens beräkning skulle, sådana förhållandena gestaltade sig vid utgången av år 1920, sakkunnigförslaget hava tvingat 65 sparbanker att öka sitt obligationsinnehav med omkring 6,1 miljoner kronor, under det motsvarande siffror enligt sparbanksföreningens m. fl:s förslag skulle utgjort 32 respektive 3,7 miljoner. Skillnaden är, såsom synes, ganska avsevärd. Omkring sju procent av rikets samtliga sparbanker, som icke skulle drabbats av det senare förslaget, hade däremot träffats av det förra. Och i dessa cirka sju procent ingår ett flertal sparbanker, vilka faktiskt genom skyldigheten att öka sin obligationsstock skulle hava nödgats att i väsentlig mån lägga om sin rörelse på ett sätt, som skulle hava satt dem ur stånd att i önskvärd omfattning utlämna lån mot inteckningar. Det är icke såsom departementschefen förmenar, allenast några få större sparbanker, som genom det ökade kravet på kassareservens redovisande i obligationer skulle drabbas av verkliga svårigheter.

Endast om hänsynen till insättarnas säkerhet och sparbankernas likviditet oavvisligen fordrar det, bör en lagstiftning, varav följderna skulle bliva den nämnda, tillgripas. Så är emellertid icke förhållandet. Inteckningar inom halva taxeringsvärdet kunna praktiskt sett betecknas såsom riskfria papper, särskilt om man, såsom av oss föreslagits, gör undantag för inteckningar i industrifastigheter. Värdet å första klassens inteckningar är t. o. m. långt mindre fluktuerande än värdet å obligationer. I regel kunna också dessa inteckningar utan större svårighet genom beläning förvandlas i reda penningar.

Vi vilja framhålla, hurusom 1892 års riksdag kraftigt reagerade mot det då framlagda förslaget att icke alls godkänna inteckningar såsom kassareservpapper. Ansåg riksdagen sig då böra lämna sparbankerna full frihet i förevarande hänseende, torde ingen som helst anled-

ning nu föreligga att, mot en nästan enhällig opinion, i så hög grad, som Kungl. Maj:t föreslagit, beskära denna frihet. Den begränsning, som det av sparbanksföreningen m. fl. framställda förslaget innebär, synes oss fullt tillräcklig.

Vi hemställa därför,

att i 29 § beloppet 50,000 kronor höjes till 100,000 kronor.

30 §.

I denna paragraf har Kungl. Maj:t i huvudsak tillmötesgått ett i flertalet av de över sakkunnigförslaget avgivna yttrandena framkommet förslag att direkt begränsa den sparbank tillkommande rätt att förvärva fast egendom, så snart densamma till någon del är avsedd för sparbankens inrymmande. I viss mån har Kungl. Maj:t t. o. m. gått längre, än i nämnda utlåtanden hemställts. Å andra sidan har Kungl. Maj:t, när det gällt att avgöra, huru den ifrågasatta begränsningen bör genomföras, icke ansett lämpligt att, såsom i utlåtandena föreslagits, överlämna det slutliga avgörandet åt Konungens befallningshavande utan i stället funnit kvalificerad majoritet bland huvudmännen böra krävas.

Kungl. Maj:ts förslag torde i stort sett få anses fullt tillfredsställande. Allenast en mindre jämkning synes oss påkallad. Fall kunna förekomma, då även en kvalificerad majoritet kan tänkas missbruka den frihet, lagbudet lämnar densamma. För dylika fall skulle helt visst ett stadgande, enligt vilket *jämval* fordrades Konungens befallningshavandes stadfästelse av beslutet, vara på sin plats. En sådan kombination av Kungl. Maj:ts förslag och det i utlåtandena framställda läser ej vara ägnat att väcka någon betänklighet. Vad departementschefen (prop. sid. 53) anför därom, att det icke skulle vara tillfredsställande om underhandlingar angående fastighetsförvärv på ett förberedande stadium bragtes till offentligheten, torde vara av mindre betydelse, då ju fråga endast blir om prövning av ett redan utav huvudmännen fattat beslut av i övrigt definitiv karaktär. Vidare är det, såsom departementschefen yttrar, visserligen sant, att frågor av detta slag ofta nog kräva ett synnerligen snabbt avgörande. Men att Konungens befallningshavandes prövning skulle kunna draga mera avsevärt ut på tiden, är väl knappast att befara. Det ringa dröjsmål, som denna prövning kan medföra, läser i varje händelse fullt uppvägas av den trygghet, som det av oss ifrågasatta tillägget skulle innebära.

Vi föreslå alltså,

att i slutet av 30 § 1 stycket tilläggas orden »samt beslutet tillika vinner Konungens befallningshåvandes stadfästelse».

33 §.

Rörande den för sparbankerna viktiga frågan om bokföringsvärdet å sparbankens obligationer anmärktes i Sparbanksföreningens och de allra flesta utlåtandena över sakkunnigförslaget, att detsamma skapar ett osäkerhetstillstånd, som särskilt med hänsyn till innehållet i § 25 kunde medföra betänkliga konsekvenser. Det föreslogs därför, att i § 33 måtte införas en bestämmelse av den innebörd, att sparbank tillhöriga obligationer tillsammans icke finge upptagas till högre värde än att avkastningen av desamma minst utginge efter en räntesats, motsvarande medeltalet av inlåningsräntan i rikets samtliga sparbanker under de tio sista åren, för vilka officiell statistik funnes utkommen i tryck, med tillägg av $\frac{3}{4}$ % för förvaltningskostnader och skälig vinstmarginal.

Denna hemställan har Kungl. Maj:t av anförda skäl (prop. sid. 55—57) funnit sig allenast i så mån kunna tillmötesgå, att i 33 § 1 mom. intagits ett stadgande, att obligationer, utfärdade av staten, allmänna hypoteksbanken och konungariket Sveriges stadshypotekskassa icke må anses upptagna över sina verkliga värden, om de upptagits till gällande marknadsvärde eller till sådana värden, att obligationernas avkastning utgår efter en räntefot, motsvarande medeltalet av riksbankens officiella diskontosatser under de senast tilländagångna tio åren.

Mot att Kungl. Maj:t valt en annan norm för beräkning av obligationers medelvärde än den i utlåtandena föreslagna, nämligen medeltalet av riksbankens officiella diskontosatser under vissa år i stället för medeltalet av sparbankernas inlåningsränta, torde mindre vara att erinra, om ock de av departementschefen åberopade skäl för ändringen icke synas fullt övertygande.

Vad som däremot från synpunkten av sparbankernas säkerhet måste beklagas är, *dels* att i Kungl. Maj:ts förslag icke gives någon speciell bestämmelse angående värdering av andra fullgoda obligationer än statens, allmänna hypoteksbankens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas, *och dels* att förslaget lämnar alternativ möjlighet att bokföra obligationerna till marknadsvärdet, när detta är högre än avkastningsvärdet.

I förstnämnda hänseende yttrar visserligen departementschefen (prop. sid. 56—57), att den omständigheten att endast vissa slags obligationer nämndes i lagen, ej innebure, att lagen icke alls lämnade något direktiv för värderingen av övriga obligationer; en bestämmelse rörande de tre angivna

slagen av obligationer finge nämligen anses analogivis tillämplig även på andra obligationer på det sätt, att man till grund för värderingen finge lägga tioårsmedeltalet för de officiella diskontosatserna, ökat med den räntesats, varmed i allmänhet en dylik obligations avkastning ansåges böra överstiga en statsobligations, för att obligationerna skulle vara likvärdiga. Ja, det är ju gott och väl, att detta säges i motiven. Men enligt vår uppfattning är det av vikt, att det också uttalas i själva lagen. Något bärande skäl synes icke kunna anföras däremot. Departementschefen yttrar (prop. sid. 56), att en klassificering av olika slags obligationer skulle vara både svår att genomföra i en lag och i och för sig olämplig. Detta kan vara riktigt, därest man vill lagstifta om alla slags obligationer och icke, såsom här avses, endast i fråga om *fullgoda*. Beträffande andra fullgoda obligationer än de i Kungl. Maj:ts förslag angivna synes oss, i motsats till vad departementschefen antytt, någon skillnad ej behöva göras mellan kommunalobligationer och industriobligationer. Skall den ovannämnda regeln gälla enligt motiven, torde den också, begränsad till fullgoda obligationer, både kunna och böra i tydlighetens intresse uttalas i lagtexten. Vad angår den räntesats, med vilken tioårsmedeltalet för de officiella diskontosatserna bör ökas, läser densamma, med ledning av det utav sparbanksföreningen framställda förslaget och vad departementschefen (prop. sid. 55—56) anført rörande förhållandet mellan de officiella diskontosatsernas medeltal och sparbankernas medelinlåningsränta för åren 1910—1919, kunna fastställas till $1\frac{1}{2}$ procent.

Vidkommande därefter den i Kungl. Maj:ts förslag lämnade alternativa möjligheten att bokföra obligationerna till marknadsvärdet, är det med hänsyn till de föreslagna täckningsbestämmelserna i § 25 synnerligen tveksamt, om en dylik möjlighet bör finnas. När man å ena sidan befriar sparbanken från skyldigheten att låta bokföringsvärdet följa med obligationernas marknadsvärde, när detta är lågt, synes det å andra sidan vara välbetänkt, att sparbankerna tillförbindas att tillse, att de städse hava en tillfredsställande avkastning på sitt obligationsinnehavs bokförda värde. När man släpper kravet på ett ständigt tillstånd av full likviditet med avseende å obligationsinnehavet, måste man sörja för att man i stället har den säkerhet som ligger däri, att obligationernas bokförda värde förräntas på ett för sparbankens verksamhet tillfredsställande sätt. Då Sparbanksföreningen och de särskilda sparbankerna icke synas obenägne för att bokföringsvärdet städse beräknas efter obligationernas avkastningsvärde, torde från det allmännas sida intet vara att erinra mot bestämmelser i sådant syfte.

Vi hemställa sålunda, att 33 § 1 mom. erhåller följande lydelse:

»Sparbankens tillgångar må ej upptagas vare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras förvärvande eller anskaffande; och skall i förstnämnda hänseende gälla, att obligationer, varom nedan sägs, icke må upptagas till högre värden, än att obligationernas avkastning utgår efter en räntefot, som, vad angår av staten, allmänna hypoteksbanken eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa utfärdade obligationer, motsvarar medeltalet av riksbankens officiella diskontosatser under de senast tilländagångna tio åren samt, vad beträffar övriga fullgoda obligationer, sagda medeltal, ökat med en halv procent.»

36 §.

Denna paragraf är i Kungl. Maj:ts förslag av samma lydelse som i sakkunnigförslaget.

Särskilt i ett av de inkomna yttrandena, vilket dock ej finnes återgivet i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet, hade vid förevarande paragraf uppmärksamheten bl. a. fästs därå, att den ändring av gällande rätt (18 § sparbankslagen), som sakkunnigförslaget innebure i denna del, under vissa förhållanden kunde försvåra i stället för, såsom med ändringen varit avsett, underlätta grundfondens återbärande. Vore grundfonden någorlunda stor, kunde det, särskilt om ränta skulle utgå efter sex procent, i praktiken inträffa, att den i förslaget angivna relationen aldrig uppnåddes. Det föreslagna stadgandet vore desto mindre lämpligt, som det indirekt skulle avhålla från bildandet av större grundfonder.

Såsom nämnt har detta uttalande ej föranlett någon ändring i 36 §, varemot i 75 § under 12) inryckts en bestämmelse av innehåll, att vad i den nya lagen stadgas icke må verka inskränkning i den rätt, som enligt äldre sparbanks reglemente eller eljest gjort förbehåll kan tillkomma stiftare eller annan att återbekomma tillskjuten grundfond eller därå njuta ränta.

Det skall icke förnekas, att detta tillägg innebär en förbättring av sakkunnigförslaget. Men att märka är, hurusom tillägget endast rör äldre sparbank. Den i utlåtandet påpekade oegentligheten, att det föreslagna stadgandet i 36 § faktiskt skulle kunna avhålla från bildandet av större grundfonder, är icke avhjälp. Och det kan väl dock ej vara rimligt, om den nya lagen, samtidigt som den genom andra stadganden

söker framkalla större fondbildningar, här skulle upptaga en bestämmelse, som kunde verka i rakt motsatt riktning.

Till undvikande härav hemställa vi, att åt 36 § gives följande lydelse:

»Skall jämlikt — — — — förbehållen ränta eller ock tio procent av insättningarnas behållning enligt senaste bokslut; ej heller — — — — om året.»

57—65 §§.

Då vi icke kunna finna, att hittills vunnen erfarenhet gör behovet av en särskild sparbanksinspektion oavvisligt samt vi befara, att den föreslagna anordningen skulle inom kort leda till uppkomsten av ett särskilt ämbetsverk, hemställa vi,

att alla bestämmelser om en särskild sparbanksinspektion utgå ur förslaget.

75 §.

5 mom.

• Den av oss föreslagna ändringen i 11 § kräver någon omredigering av detta moment. Härjämte torde den av Kungl. Maj:t i visst avseende föreslagna utsträckningen av övergångstiden till huvudmännens årssammanträde år 1926 böra något förlängas för undvikande av allt för starkt personskifte i vissa sparbankers förvaltning.

Vi hemställa därför, att förevarande moment erhåller denna lydelse:

»Har huvudman eller styrelseledamot i äldre sparbank valts för tid, som tilländagår efter den dag, då nya lagen vinner tillämpning å sparbanken, må han utan hinder därav, att han, vad angår styrelseledamot, är verkställande direktör eller tjänsteman i bankbolag eller icke är svensk medborgare eller att han är bosatt utom sparbankens verksamhetsområde eller ledamot av styrelse för eller tjänsteman i annan sparbank, fortsätta utövandet av sitt uppdrag, till dess tiden därför utgår, dock ej längre än till huvudmännens årssammanträde år 1925. Är, då nya lagen vinner tillämpning å äldre sparbank, av sparbankens styrelseledamöter mer än en tredjedel ledamöter av styrelsen för bankbolag, vare styrelseledamot ej av sådan anledning skyl-

dig att avgå från sin befattning förrän å huvudmännens årssammanträde år 1929.»

7 mom.

I enlighet med vad av oss anförts vid 25 §, hemställa vi,

att i detta moment uttrycket »femtio gånger» utbytes mot »trettio gånger».

9 mom.

Den av oss föreslagna ändringen i 29 § påkallar den jämkning i förevarande moment,

att talet 50,000 utbytes mot 100,000.

I det föregående hava vi, så gott den knappa motionstiden och omständigheterna i övrigt tillåtit, för riksdagen framlagt de ändringsförslag, vartill den kungl. propositionen synes oss giva anledning.

Såsom vi redan antytt, äro somliga av de punkter, i vilka vi funnit Kungl. Maj:ts förslag otillfredsställande, av en vital betydelse för sparbankerna. Särskilt gäller detta bestämmelserna om fondbildning och sättet för obligationers bokföring. På en ändamålsenlig lösning av dessa frågor är vårt sparbanksväsendes sunda och kraftiga utveckling i hög grad beroende.

Måhända skulle det ur denna synpunkt varit det riktigaste att, i stället för att motionsvis söka avhjälpa bristerna i det föreliggande förslaget, yrka avslag på detsamma i dess helhet. Emellertid hava vi ej velat i första hand göra detta. Men vi tveka icke att uttala, att därest våra ändringsförslag i nyss anförda särskilt viktiga delar finnas icke kunna antagas, ett förkastande av Kungl. Maj:ts förslag i dess helhet är vida att föredraga framför ett godkännande av de principer, som däri kommit till uttryck i nämnda delar.

Stockholm den 29 mars 1922.

J. B. Johansson,
Fredrikslund.

Axel Rooth.

Jöns Pålsson.

Karl Andersson.

Herman Rogberg.

I motionens syfte instämmer:

Gust. Nilsson.